

ЕКСПЕРТНІ ВИСНОВКИ
первинної акредитаційної експертизи
підготовки фахівців напряму 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища
та збалансоване природокористування» у Київському національному університеті
імені Тараса Шевченка

Згідно Положення про акредитацію вищих навчальних закладів і спеціальностей у вищих навчальних закладах та вищих професійних училищах, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 9 серпня 2001 р. № 978 (зі змінами та доповненнями, внесеними Постановою Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2011 р. № 1124) та відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України № 990л від 17.05.2016 р., експертна комісія МОН України у складі:

Сафранов - завідувач кафедри прикладної екології Одеського державного екологічного університету, доктор геолого-мінералогічних наук, професор, *голова комісії*;

Адаменко - завідувач кафедри екології Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, доктор технічних наук, професор, *член комісії*

в період з 23 по 25 травня 2016 р. розглянула подані матеріали та безпосередньо на місці провела акредитаційну експертизу спроможності Київського національного університету імені Тараса Шевченка щодо здійснення підготовки фахівців освітнього рівня «бакалавр» за напрямом підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» – *первинна акредитація*.

Проведення акредитаційної експертизи здійснювалось у відповідності до вимог чинного законодавства України, Положення про акредитацію вищих навчальних закладів і спеціальностей у вищих навчальних закладах та вищих професійних училищах, затвердженого Постановою КМУ №978 від 09.08.2001 р.; Державних вимог до акредитації напряму підготовки, спеціальності та вищого навчального закладу, затверджених наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 13.06.2012 р. №689; Ліцензійних умов надання освітніх послуг у сфері вищої освіти, що затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 24.12.2003 р. №847 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 29.11.2011 р. №1377). Акредитаційна справа оформлена відповідно до наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 17.09.2012 р. № 1021 «Про затвердження примірних зразків документів, що додаються до заяв, для проведення ліцензування освітніх послуг у сфері дошкільної, загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної та вищої освіти».

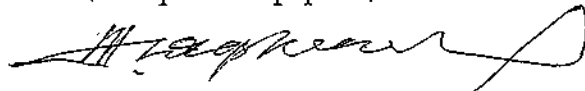
Акредитаційна експертиза проведена за наступними напрямками:

1) підтвердження достовірності інформації, поданої Київським національним університетом імені Тараса Шевченка до департаменту наукової діяльності та ліцензування МОН України, у зв'язку з проведенням акредитаційної експертизи підготовки фахівців освітнього рівня «бакалавр» за напрямом підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування»;

2) підтвердження відповідності встановленим законодавством вимогам щодо кадрового складу, наукового рівня викладачів, забезпечення нормативних вимог до чисельності, рівня науково-дослідної діяльності випускової кафедри екології та охорони навколишнього середовища Навчально-наукового центру «Інститут біології»;

3) виявлення повноти навчального та методичного забезпечення напряму, наявності навчальної документації та рівня інформаційного забезпечення, використання комп'ютерних

Голова комісії

Т.А.Сафранов

технологій;

4) підтвердження відповідності нормативам МОН України щодо матеріально-технічного забезпечення наряду підготовки, який акредитується.

Висновки експертів підготовлені на основі вивчення відповідних документів, що регламентують діяльність Київського національного університету імені Тараса Шевченка, навчально-методичної документації з підготовки фахівців, проведення співбесід з керівництвом інституту та викладачами кафедри екології та охорони навколишнього середовища Навчально-наукового центру «Інститут біології».

Експертна комісія вважає, що інформація, подана до Міністерства освіти і науки України Київським національним університетом імені Тараса Шевченка, є достовірною.

1. Загальна характеристика Київського національного університету імені Тараса Шевченка та випускової кафедри екології та охорони навколишнього середовища Навчально-наукового центру «Інститут біології»

Повна назва вищого навчального закладу: Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Юридична адреса: 01033, м.Київ, вул. Володимирська, 60. Телефон: +380(044) 239-31-25, Факс: +380(044) 239-33-88. Електронна адреса: office.chief@univ.net.ua. Адреса офіційного сайту: <http://www.univ.kiev.ua>.

Історія Київського національного університету імені Тараса Шевченка (далі – скорочено КНУ імені Тараса Шевченка) бере свій початок від 8 листопада 1833 р., коли було підтримано подання міністра освіти С.С.Уварова про заснування Імператорського Університету Св. Володимира на базі перенесеного до Києва польського Кременецького ліцею. У день пам'яті святого рівноапостольного князя Володимира, 15 липня 1834 р., відбулося урочисте відкриття Університету.

У 1834-1835 навчальному році в Університеті працював філософський факультет з двома відділеннями: історико-філологічним та фізико-математичним. У 1835 р. було відкрито юридичний факультет, а в 1841р. - медичний, створений на базі медичного факультету ліквідованого Віленського університету (м. Вільно).

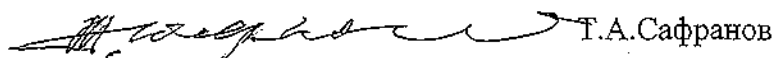
У 1860-х рр. було розширено автономні права навчального закладу, відкрито 15 нових кафедр (чисельність яких зростає з 37 до 52), збільшилася кількість викладачів та студентів.

Протягом 1930-х рр. в Університеті створювались нові факультети. У 1938 р. їх було вже вісім: фізико-математичний, історичний, філологічний, хімічний, геолого-географічний, біологічний, юридичний та іноземних мов. У березні 1939 р., на честь 125-річчя з дня народження Тараса Шевченка Президія Верховної Ради СРСР присвоїла його ім'я Київському державному університету. У цьому ж році Університету було передано Канівський біогеографічний заповідник, що став науково-експериментальною та навчальною базою для природничих факультетів.

Особливо швидким розвиток Університету був у 1950-х рр. До 1958 р. в Київському державному університеті вже діяло 11 факультетів. 21 квітня 1994р. Київському університету Указом Президента України Л.М.Кравчука № 176/94 було надано статус "національного", а 25 листопада 1999 р. новим Наказом Президента України Л.Д.Кучми № 1496/99 автономний статус Університету суттєво розширено. 5 травня 2008 р. видано Наказ Президента України В.А.Ющенка № 412/2008, яким передбачено перетворення Університету на головний навчально-науковий центр України з підготовки науково-педагогічних та наукових кадрів вищої кваліфікації. 29 липня 2009 р. постановою Кабінету Міністрів України № 795 Університету було надано статус самоврядного (автономного) дослідницького національного вищого навчального закладу.

КНУ імені Тараса Шевченка – це класичний університет дослідницького типу,

Голова комісії

 Т.А.Сафранов

основними завданнями якого є навчально-виховна, науково-дослідницька та інноваційна діяльність.

КНУ імені Тараса Шевченка надає освітні послуги, пов'язані з одержанням вищої освіти на рівні кваліфікаційних вимог до молодшого спеціаліста, бакалавра, спеціаліста, магістра (у т. ч. іноземних громадян), відповідно до ліцензії АЕ № 636455 від 09.06.2015 р.

Навчально-виховну роботу в Університеті забезпечують 13 факультетів, 8 інститутів та два відділення – підготовче та підготовче для навчання іноземних громадян. Крім того, Наказами Міністерства освіти і науки України до складу Університету включені Український фізико-математичний лицей та 2 коледжі – Геологорозвідувальних технологій та Оптико-механічний, сформовані на базі відповідних технікумів. З урахуванням останніх змін види діяльності Університету з підготовки кадрів суттєво розширились: крім підготовки фахівців за освітніми рівнями бакалавра, спеціаліста і магістра та підготовки кадрів вищої кваліфікації в аспірантурі й докторантурі (які, безумовно, залишаються основними для Університету), відтепер в Університеті здійснюється підготовка кадрів за освітнім рівнем молодшого спеціаліста, а також надаються послуги з набуття повної середньої освіти. Таким чином, враховуючи інтенсифікацію діяльності наукового парку, можна констатувати, що Університет робить впевнені кроки на шляху формування потужного навчального-наукового комплексу.

У 2014-2015 рр. Київський університет посів 421-430 місце у міжнародному рейтингу найкращих університетів світу QS World University Rankings (Велика Британія).

Загалом, за всіма напрямками та спеціальностями в Університеті (з урахуванням коледжів) вищу освіту здобуває близько 23,98 тис. студентів і курсантів (13,3 тис. за державним замовленням і 10,5 тис. – за контрактом, у тому числі понад 500 іноземних громадян), 1587 аспірантів, 122 докторанти.

Університет очолює ректор – академік Національної академії наук України, доктор філософських наук, професор, Герой України Леонід Васильович Губерський.

Університет акредитований за IV рівнем (сертифікат серії РД –IV № 1159029 від 03.09.2013 р.) і здійснює освітню діяльність згідно з ліцензією серії АЕ № 636090 від 10.03.2015 р.

Діяльність КНУ імені Тараса Шевченка здійснюється на підставі Статуту, розробленого з урахуванням законів «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність»; «Державної національної програми «Освіта ХХІ століття», «Положення про навчальний процес» та інших законодавчих документів. Статут прийнятий конференцією трудового колективу 19.09.2015 р. протокол №24, та затверджений Міністерством освіти і науки України (наказ № 802 від 24.07.2015 р.).

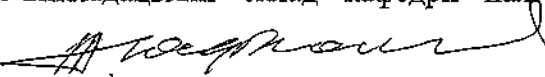
За підготовку екологів відповідає випускова кафедра – кафедра екології та охорони навколишнього середовища, яка входить до складу Навчально-наукового центру «Інститут біології», відповідно до ліцензії Міністерства освіти і науки України (серія АЕ № 636455 від 09.06.2015 р.) за напрямом 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» (термін дії ліцензії до 01.07.2016 р.; з ліцензійним обсягом 50 осіб за денною формою навчання).

Кафедра є однією з наймолодших кафедр університету. Її засновано лише на початку 2011 р. (наказ №112-32 від 23.02.2011 р.). Проте, історію кафедри екології можна відраховувати з 1944 року, коли після повернення Київського університету з евакуації та відновлення навчального процесу, відомим вченим-орнітологом В.М. Артоболевським, професором кафедри зоології, було організовано кафедру екології та біогеографії, яка працювала до 1950 року.

З 2011 р. і по теперішній час кафедру очолює професор, доктор біологічних наук Лукашов Дмитро Володимирович, який був випускником, аспірантом і докторантом біологічного факультету КНУ імені Тараса Шевченка.

Професорсько-викладацький склад кафедри налічує 11 викладачів, з них: 3

Голова комісії

 Т.А.Сафранов

професори (2 доктори біологічних наук, 1 – доктор економічних наук), 3 доценти, 5 асистентів – кандидатів біологічних та сільськогосподарських наук. На кафедрі станом на 01.05.2016 р. навчається 124 студенти: 27 – 1 курс; 46 – 2 курс; 26 – 3 курс; 25 – 4 курс. Крім того викладачі кафедри забезпечують викладання обов'язкової дисципліни «Екологія» на 10 факультетах та інститутах університету.

Таким чином, кафедра екології та охорони навколишнього середовища Навчально-наукового центру «Інститут біології» є випусковою кафедрою за напрямом підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування».

В акредитаційній справі наведено розширену інформацію про склад кафедри і характеристику професорсько-викладацького складу, що працює за напрямом підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування».

Висновок. Перевіривши наявність та достовірність документів, що забезпечують правові основи діяльності, експертна комісія зазначає, що Київський національний університет імені Тараса Шевченка має оригінали основних засновницьких документів, що відповідають вимогам акредитації; юридичні підстави для здійснення освітньої діяльності за напрямом підготовки, що акредитується. Наявні всі нормативно-правові документи, необхідні для здійснення освітньої діяльності, пов'язаної з підготовкою фахівців освітнього рівня «бакалавр» напряму підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» (галузь знань 10 - Природничі науки, спеціальність 101 - Екологія).

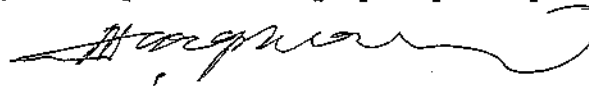
2. Формування контингенту студентів

Формування контингенту студентів напряму підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» починається ще серед випускників шкіл міста та області. З метою залучення якнайбільшої чисельності абітурієнтів до вступу в університет, ректорат разом із приймальною комісією щорічно розробляє план заходів із профорієнтаційної роботи, в якому визначені терміни їх проведення та відповідальні особи, у тому числі участь в регіональних заходах з профорієнтації учнівської молоді (у щорічній виставці «Освіта. Кар'єра. Суспільство» та інших); проведення циклу теоретичних та практичних занять з працівниками вибіркової комісії щодо роботи з документами та базою ЄДВБО та ін. Протягом багатьох років налагоджена робота з організації підготовчих курсів в університет, підготовчого відділення до вступу в університет. Підготовче відділення готує до вступу на факультети, в інститути та коледжі університету, організовує різноманітні профорієнтаційні заходи: тематичні круглі столи, семінари, оглядові лекції з демонстрацією експериментів, зустрічі з викладачами та студентами університету. Підготовка здійснюється з усіх загальноосвітніх дисциплін, які виносяться на зовнішнє незалежне оцінювання (ЗНО) та вступні випробування.

Значною часткою серед вступників для здобуття освітнього рівня «бакалавр» є випускники навчальних закладів I-III ступенів (школи, ліцеї) та випускники освітнього ступеню «молодший спеціаліст». Для залучення до лав університету більшої кількості такої категорії абітурієнтів університет оптимізував відповідні навчальні плани, які передбачають скорочений термін підготовки фахівців освітнього рівня «бакалавр», визначений перелік ВНЗ I-II рівня акредитації, випускники яких професійно зорієнтовані на продовження навчання в університеті. Вдосконаленню та покращенню цієї роботи певною мірою сприяє плідна співпраця з коледжами, що входять до складу університету.

Профорієнтаційна робота кафедри екології та охорони навколишнього середовища складається з виступів співробітників кафедри перед старшокласниками сільських та міських

Голова комісії

Т.А.Сафранов

шкіл, участі викладачів у роботі Малої академії наук, роботи міських, обласних та всеукраїнських олімпіад з біології, екології, географії, друкування у місцевій пресі об'яв про спеціальність та підготовчі курси, виступи по телебаченню. Співробітники кафедри успішно проводять роботу із залучення шкільної молоді до наукових досліджень та фахового екологічного навчання, для цього організуються щорічні конкурси з виконання дослідних робіт, залучення школярів до літніх польових науково-дослідних експедицій, а також регіональна конференція екологічного спрямування «Пирятинські екологічні читання» (Пирятинський район Полтавської обл.), на якій школярі представляють доповіді за результатами власних науково-дослідних робіт.

Кафедра екології та охорони навколишнього середовища ННЦ «Інститут біології» бере активну участь у проведенні профорієнтаційної роботи, яка включає виступи співробітників кафедр перед старшокласниками міських шкіл, участь викладачів у роботі Малої академії наук, роботу по організації і проведенні міських, обласних, всеукраїнських олімпіад з біології, екології, відбірково-тренувальних зборів команди України для участі в Міжнародній біологічній олімпіаді, Всеукраїнського конкурсу «Вчитель року», Всеукраїнського конкурсу «Дотик природи», Міжнародного конкурсу «Інтел-Еко», публікації матеріалів науково-популярного спрямування у періодичних виданнях, орієнтованих на вчителів та учнів середньоосвітніх навчальних закладів, навчальних посібників з екології, біології, охорони природи. Кафедра екології та охорони навколишнього середовища щороку організовує та проводить літні екологічні експедиції в НПП «Пирятинський», учасниками яких є студенти ННЦ «Інститут біології» та учні старших класів шкіл Пирятинського району Полтавської області. Результати своїх досліджень молодь має можливість представити на щорічній науково-практичній конференції «Пирятинські екологічні читання».

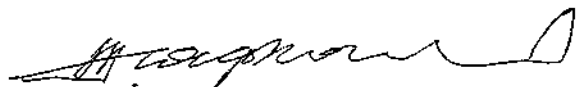
Завідувач кафедри Лукашов Д.В. є головою журі III етапу Конкурсу-захисту екологічних проектів МАН України (2011-2015 рр.), членом журі IV етапу Всеукраїнської олімпіади школярів з екології (2012 р.). Асистент кафедри Горобець Л.В. є головою III етапу Всеукраїнської олімпіади школярів з екології у м. Києві. Доцент кафедри Горобчишин В.А. є викладачем Всеукраїнської біологічної школи при Київському національному університеті імені Тараса Шевченка та одним з авторів шкільного підручника з біології для 7 класу.

Крім того, для збереження контингенту студентів випускова кафедра організує додаткові заняття та консультації з окремих дисциплін. Куратори постійно контролюють навчальний процес в групах та самостійну роботу студентів. На засіданнях кафедри обговорюються результати заліків та іспитів. Встановлюються причини незадовільної успішності студентів, за наявності такої, та приймаються необхідні заходи щодо усунення причин академічної заборгованості.

Інформація щодо формування і зміни контингенту студентів за освітнім рівнем «бакалавр» напряму підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» зведена в табл. 2.1.

Як видно з наведених даних (табл. 2.1), є певні проблеми у виконанні ліцензійного обсягу, що пов'язані з демографічною та соціально-економічною ситуацією. Але кафедра екології та охорони навколишнього середовища проводить активну профорієнтаційну роботу з формування контингенту студентів. Державне замовлення на підготовку фахівців напряму підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» виконується на 100 %. Крім того, стабільно 1-2 студенти вступають на кафедру за умовами контракту. Переведення, поновлення та відрахування студентів здійснюються в межах ліцензійного обсягу і відповідають загальним вимогам.

Голова комісії

Т.А.Сафранов

Таблиця 2.1

Показники формування контингенту студентів за напрямом 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» Київського національного університету імені Тараса Шевченка

№ з/п	Показник	Навчальні роки			
		2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік
1.	Ліцензований обсяг підготовки (всього)	50	50	50	50
2.	Прийнято на навчання, всього (осіб)	26	29	50	26
	• денна форма	26	29	50	26
	в т.ч. за держзамовленням	25	25	50	25
	• нагороджених медалями, або тих, що отримали	3	2	5	0
	• таких, які пройшли довгострокову підготовку і профорієнтацію	1	0	1	4
3.	Подано заяв на одне місце за денною формою навчання	3.02	4.59	5.27	3.26
4.	Всього студентів на напрямі підготовки станом на 01.05.2016 р.	27	46	26	25

Висновок: Набір студентів на навчання за напрямом підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» (галузь знань 10 - Природничі науки, спеціальність 101 - Екологія) відповідає потребам регіону, а організація, планування та формування контингенту студентів здійснюється відповідно до чинного законодавства і без порушень. Формування контингенту студентів за напрямом «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» проводиться відповідно до ліцензованого обсягу підготовки за освітнім рівнем «бакалавр» (ліцензований обсяг складає на денній формі навчання – 50 осіб), що відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України до акредитації напрямі підготовки. Показники прийому не перевищували встановлених ліцензованих обсягів. Державне замовлення виконується на 100 %. Комісія пропонує погодити запропонований Київським національним університету імені Тараса Шевченка ліцензований обсяг за освітнім рівнем «бакалавр» за напрямом підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» (галузь знань 10 - Природничі науки, спеціальність 101 - Екологія) у межах: 50 осіб денної форми навчання.

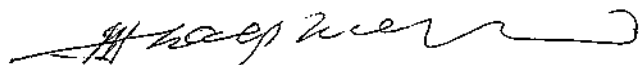
3. Зміст підготовки фахівців

Підготовку фахівців за напрямом 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» регламентують:

– Галузевий стандарт вищої освіти України за напрямом підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування», який видано згідно з рішенням науково-методичного семінару методичної комісії з напрямі «Екологія» Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України (Наказ №1543 від 27.12.2011 р.); що включає освітньо-кваліфікаційну характеристику (ОКХ) випускника вищого навчального закладу та освітньо-професійну програму (ОПП) підготовки фахівців освітнього рівня «бакалавр».

– ОКХ бакалавра напрямі 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування», вибіркова частина – розроблена професорсько-викладацьким складом кафедри екології та охорони навколишнього середовища та затверджена Вченою Радою КНУ імені Тараса Шевченка (протокол № 5 від 06 грудня 2010 р.);

Голова комісії

Т.А.Сафранов

– ОПП підготовки бакалавра напрямом 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування», вибіркова частина, яка розроблена професорсько-викладацьким складом кафедри екології та охорони навколишнього середовища та затверджена Вченою Радою КНУ імені Тараса Шевченка (протокол № 5 від 06 грудня 2010 р.);

– Навчальний план підготовки здобувачів вищої освіти за освітнім рівнем «бакалавр» напрямом 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» (спеціальність 101 «Екологія», галузь знань 10 «Природничі науки») та відповідні графіки навчального процесу.

Навчальний процес організовано у відповідності до Закону України «Про вищу освіту» (№ 498-VIII від 02.06.2015 ВВР, 2015, №31), Програми заходів із забезпечення якості освіти у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, затвердженої Ухвалою Вченої ради Київського національного університету імені Тараса Шевченка від 7 листопада 2011 року, та інших нормативних документів, затверджених Міністерством освіти і науки України та Кабінетом Міністрів України, а також за затвердженим графіком навчального процесу, робочими навчальними планами, робочими навчальними програмами дисциплін, необхідним методичним забезпеченням і розкладом занять. Структура навчального плану напрямом підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» складається обов'язкових навчальних дисциплін, вибіркової частини, у якій передбачені дисципліни самостійного вибору навчального закладу, дисципліни вільного вибору студента, та факультативних дисциплін.

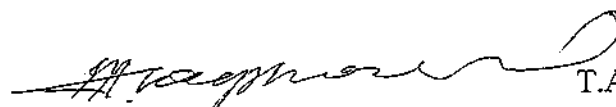
При розробці навчальних планів для підготовки бакалаврів в нормативній частині змісту навчання дотримано співвідношення навчального часу за циклами підготовки, забезпечена їх узгодженість з вимогами Закону України «Про вищу освіту». Термін навчання становить 3 роки 10 місяців. Обсяг самостійної роботи студентів складає 52%, що відповідає нормативному співвідношенню аудиторної і самостійної роботи. Дисципліни вільного вибору студента становлять 26,7% (не менше 25%). Середня тривалість робочого тижня складає 30 годин, що відповідає санітарно-гігієнічному нормативу (не більше 30 годин на тиждень).

Варіативна частина ОПП та навчальних планів доповнює професійно-практичну підготовку і орієнтує майбутнього фахівця на отримання необхідних знань, вмінь за освітньо-кваліфікаційним рівнем. Варіативна складова навчального плану передбачає вибір двох спеціалізацій: освітня програма «Екологія та охорона навколишнього середовища» та «Заповідна справа». Випускники, які обрали першу освітню програму, отримують поглиблену професійну підготовку для професійної діяльності відповідно до ДК 009:2010 класу 74.90 «Консультавання у сфері навколишнього середовища». Випускники, які обрали другу освітню програму – відповідно до ДК 009:2010 класу 91.04 «Функціонування ботанічних садів, зоопарків і природних заповідників».

Для забезпечення і організації навчального процесу в КНУ імені Тараса Шевченка розроблено на підставі затверджених навчальних планів робочі навчальні плани, на підставі програм навчальних дисциплін – робочі програми навчальних дисциплін. При розробці навчальних та робочих навчальних планів, програм та робочих програм навчальних дисциплін були враховані вимоги щодо критеріїв відповідності підготовки фахівців: для бакалаврів – за I рівнем вищої освіти.

Програми навчальних дисциплін розроблені кафедрами, викладачі яких забезпечують навчальний процес. Робочі програми погоджені з випусковою кафедрою даного напрямку підготовки бакалаврів, розглянуті Вченою радою ННЦ «Інститут біології» та затверджені директором інституту.

Голова комісії

Т.А.Сафранов

Висновок. Експертна комісія зазначає, що навчання за напрямом підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» за освітнім рівнем «бакалавр» (галузь знань 10 - Природничі науки, спеціальність 101 - Екологія) відбувається відповідно до вимог Галузевих стандартів вищої освіти України. Навчальні плани розроблені відповідно до вимог Закону України «Про вищу освіту» і погоджені у встановленому порядку. Перевірка робочих навчальних планів показала, що в навчанні забезпечується структурно-логічна послідовність викладання дисциплін. Навчальні плани у своїх обов'язковій та вибірковій частинах виконуються на 100 %.

4. Організаційне та навчально-методичне забезпечення навчального процесу

Навчально-виховний процес у КНУ імені Тараса Шевченка здійснюється у відповідності до Закону України «Про вищу освіту», «Положення про вищий навчальний заклад», «Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах», «Статуту Університету» та інших діючих нормативних документів.

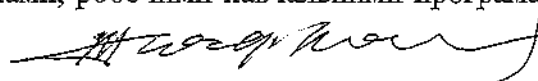
Навчально-методичне забезпечення всіх дисциплін і видів роботи кафедри екології та охорони навколишнього середовища та інших кафедр Київського національного університету імені Тараса Шевченка з підготовки фахівців-екологів за освітнім рівнем «бакалавр» включає: державні стандарти освіти; навчальний план; навчальні програми з усіх обов'язкових та вибіркових навчальних дисциплін; програми практик; підручники і навчальні посібники; інструктивно-методичні матеріали до семінарських, практичних і лабораторних занять; контрольні завдання до семінарських, практичних і лабораторних занять; контрольні роботи з навчальних дисциплін для перевірки рівня засвоєння студентами навчального матеріалу; комплекти тестів; контрольні питання до заліків і білети до заліків; контрольні питання до іспитів і білети до іспитів; методичні матеріали для проведення державного іспиту, а також методичні рекомендації щодо оформлення курсових, кваліфікаційних та випускних кваліфікаційних робіт. Матеріали фахових видань екологічного спрямування, навчально-методичні розробки кафедр університету, а також література, яка розташована у внутрішній комп'ютерній мережі Київського національного університету імені Тараса Шевченка і мережі Internet, використовуються студентами під час самостійної роботи.

Організаційною основою навчального процесу на кафедрі екології та охорони навколишнього середовища, яка є випусковою за напрямом 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» є паспорти спеціалізацій, варіативна освітньо-кваліфікаційна характеристика бакалавра та освітньо-професійна програма, розроблений на їх основі навчальний план. Робочі програми навчальних дисциплін враховують усі особливості основних положень освітньо-кваліфікаційних та освітньо-професійних програм напряму. Робочі програми розглянуті на засіданні науково-методичної комісії ННЦ «Інститут біології» та затверджені директором інституту.

Відповідно до положень і вимог наказів Міністерства освіти і науки України №774 від 30.12.2005 р. «Про впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу» та №612 від 13.07.2007 р. «Про затвердження Плану дій щодо забезпечення якості вищої освіти України та її інтеграції в європейське і світове освітнє співтовариство на період до 2010 року» в університеті, в цілому, та в ННЦ «Інститут біології», зокрема, забезпечується постійне методичне супроводження кредитно-модульної системи організації навчального процесу та узагальнюється досвід інших вищих навчальних закладів.

Всі дисципліни з напряму підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» денної форми навчання забезпечені навчальними програмами, робочими навчальними програмами, планами практичних занять,

Голова комісії

 Т.А.Сафранов

завданнями з контрольних робіт, тематиками курсових робіт згідно з навчальним планом. Робочі навчальні плани складаються щороку на основі навчальних планів підготовки фахівців, з урахуванням поточних змін у галузевих стандартах і підходів до навчального процесу. Хід виконання планів навчально-методичного забезпечення постійно контролюється на засіданнях методичної ради КНУ імені Тараса Шевченка, ННЦ «Інститут біології» та засіданнях випускової кафедри.

Проведення аудиторних занять та самостійної роботи студентів відбувається згідно з робочими програмами навчальних дисциплін і контролюється випусковою кафедрою, деканатом ННЦ «Інститут біології» та науково-методичним центром організації навчального процесу КНУ імені Тараса Шевченка. Виконання робочих програм навчальних дисциплін здійснюється у повному обсязі.

Обов'язковою складовою частиною підготовки фахівця є практична підготовка. Для студентів напряму підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» передбачено виконання однієї курсової роботи, однієї випускної кваліфікаційної роботи та походження практик з використанням власної матеріально-технічної бази, баз Камівського природного заповідника, ботанічного саду імені О.Фоміна, баз наукових і виробничих установ та підприємств, з якими університет має угоди про співпрацю.

Для ефективного управління і контролю за навчально-виховним процесом адміністрація ННЦ «Інститут біології», разом з навчально-методичними комісіями кафедр, розробляють семестрові графіки навчальної роботи, їх наявність дає можливість постійно перевіряти роботу кафедр, викладачів, зокрема, своєчасність отримання завдань студентами, виявляти відхилення від графіку проведення занять і впливати на такі відхилення, слідкувати за дотриманням студентами строків усіх видів робіт. З іншого боку, ці графіки мають виховне значення, тому що сприяють формуванню у студентів навичок організованості, самостійності, розвивають у них ініціативу, привчають до систематичної роботи, дозволяють робити висновки і узагальнення щодо своєї навчальної роботи і тим самим підвищують у них почуття відповідальності.

Лекційний матеріал, що потребує демонстрації значної кількості наочної інформації, подається з використанням мультимедійного обладнання. Під час практичних занять студенти опановують вміння працювати в лабораторіях на дослідницькому обладнанні.

Державна атестація студентів проводиться атестаційною комісією після закінчення навчання. До державної атестації допускаються студенти, які в повному обсязі успішно виконали навчальний план підготовки фахівців освітнього рівня «бакалавр» за напрямом підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування». Метою та основним завданням державної атестації студента є визначення фактичної відповідності якості його підготовки вимогам до фахівців з вищою освітою згідно з освітньо-кваліфікаційною характеристикою бакалавра та її варіативною частиною. Випускна атестація за освітнім рівнем «бакалавр» проводиться на основі аналізу успішності навчання, оцінювання якості вирішення здобувачами вищої освіти задач діяльності, та рівня сформованості компетентностей. Обов'язкова форма випускної атестації – державний іспит. Державний іспит проводиться з метою перевірки відповідності якості підготовки випускників КНУ імені Тараса Шевченка вимогам освітньо-кваліфікаційної характеристики та її варіативної частини, ступеня засвоєння ними змісту освітньої програми. При цьому перевіряються як теоретичні знання, так і вміння та навички випускників.

Контрольні заходи є необхідним елементом зворотного зв'язку у навчальному процесі. Використовуються такі види контролю: вхідний, поточний, самоконтроль, модульний (рубіжний), підсумковий, а також контроль під час державної атестації. Вхідний контроль проводиться перед вивченням навчальної дисципліни з метою визначення рівня підготовки студентів з навчальних дисциплін, які забезпечують цю дисципліну. Поточний контроль проводиться викладачами на всіх видах навчальних занять. Основна мета

Голова комісії

 Т.А.Сафранов

поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між викладачами та студентами у процесі навчання, перевірка готовності студентів до виконання наступних навчальних завдань, а також забезпечення управління їх навчальною мотивацією. Самоконтроль призначений для самооцінки студентами якості засвоєння навчального матеріалу з конкретної дисципліни (розділу, теми). З цією метою в навчальних посібниках для кожної теми (розділу), а також у методичних розробках з лабораторних робіт передбачаються питання для самоконтролю. Модульний контроль проводиться після вивчення кожного модуля – логічно завершеної частини програми навчальної дисципліни. Для всіх навчальних дисциплін підготовки за освітнім рівнем «бакалавр» здійснюється модульний контроль знань студентів, для чого розроблені тести до модульного контролю та пакети контрольних питань, які щорічно переглядаються на засіданнях випускової кафедри і навчально-методичної комісії ННЦ «Інститут біології» КНУ імені Тараса Шевченка. В кінці семестру здійснюється підсумкова оцінка знань студента (з урахуванням результатів поточного контролю). Форма підсумкового контролю знань студентів встановлена навчальним планом і програмою навчальної дисципліни.

Науково-методичний центр організації навчального процесу та Науково-методична рада КНУ імені Тараса Шевченка приділяють велику увагу методичному забезпеченню навчального процесу.

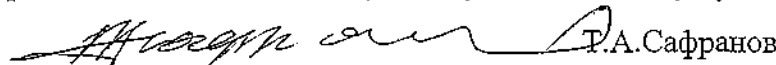
Університет має власну наукову бібліотеку імені М.Максимовича, бібліотечні фонди якої складають 3,52 млн. видань. Це найбільша за розмірами власних фондів наукова університетська бібліотека в Україні. Бібліотека має всі необхідні інформаційні ресурси: навчальну та наукову літературу, фахові періодичні видання, джерела Інтернет. На веб-сайті бібліотеки створені електронний каталог фондів бібліотеки і пошукова система, за допомогою якої можна знайти та замовити необхідну літературу за тематикою. Протягом року бібліотека надає строковий доступ до міжнародних баз наукометричних даних, реферативних баз, колекцій сучасних наукових публікацій.

Під час навчання студенти мають навчитися користуватися пошуковими системами та комп'ютерними програмами Інтернету. Викладачі вказують на окремі сайти Інтернету, куди надходить новітня інформація з тих чи інших напрямів сучасної екології. Значна кількість занять проводяться із застосуванням наукових мультимедійних матеріалів. Для забезпечення контролю студентів на кафедрі складений графік, згідно якого виділені аудиторії та години, коли студенти можуть звертатися за консультацією або для здачі завдань самостійної роботи. Кожним викладачем кафедри розроблені теми для самостійної роботи студентів та контрольні запитання до них, списки рекомендованої літератури (підручники, науково-дослідні статті, монографії, веб-сайти). Студенти також мають можливість користуватися бібліотекою ННЦ «Інститут біології» для отримання літератури зі спецкурсів. Крім того, підручники та матеріали до спецкурсів, підготовлені на кафедрі існують, зберігаються в твердій та електронній копіях.

ННЦ «Інститут біології» має інформаційно-обчислювальний центр, в складі якого функціонує 3 комп'ютерні аудиторії з сучасним обладнанням, що дає можливість проводити навчальний процес з використанням сучасних інформаційних технологій, залучатися до роботи в мережі Інтернет. Найвже необхідне програмне забезпечення для проведення навчальних занять і науково-дослідних робіт.

За п'ять років ННЦ «Інститут біології» видав 25 підручників, 65 навчальних посібників та 70 монографій. Значна частина навчальної літератури розташована на офіційному веб-сайті <http://biology.univ.kiev.ua/>. З метою забезпечення студентів сучасними інформаційними матеріалами викладачі кафедри екології та охорони навколишнього середовища постійно займаються оновленням переліку та змісту навчальної і методичної літератури. За 4 роки викладачами кафедри видано 8 навчальних посібників, з них 4 рекомендовані МОН України (зокрема: Гандзюра В.П. Екологія. Навчальний посібник. Видання третє, перероблене і доповнене. – К., Сталь, 2012. – 375 с.; Лукашов Д.В. Еколого-

Голова комісії

 Т.А.Сафранов

економічні основи природокористування: навчальний посібник / Т.А. Сафранов, О.Р. Губанова, Д.В. Лукашов. - Львів: "Новий світ-2000", 2013 - 350 с.; Методика проведення науково-дослідницької роботи із старшокласниками (еколого-натуралістичний напрям) // Мокрієнко В. А. Жемойда В. Л., Гарбар, Л. А., Мельник, В. В., Сидоренко, І. В., Герасимова, О. В., Лукашов Д.В. / Заг. ред. В.В. Вербицького – Київ, НЕНЦ, 2013 – 149 с. Гриф МОН (протокол №2 від 05.03.2013 р.), 4 методичні розробки. З березня 2016 р. запроваджено оформлення електронного підручника з обов'язкової навчальної дисципліни «Екологія». Видання навчально-методичної літератури здійснюється за рахунок коштів університету і спонсорів. Недостатнє державне фінансування в значній мірі обмежує можливості видання необхідної навчально-методичної літератури.

Висновок: Експертна комісія відзначає, що організаційне та навчально-методичне забезпечення дисциплін є достатнім і забезпечує належний рівень підготовки студентів за освітнім рівнем «бакалавр» за напрямом 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» (галузь знань 10 - Природничі науки, спеціальність 101 - Екологія). Обов'язкові та вибіркові дисципліни повною мірою забезпечені навчально-методичною літературою українською мовою, в тому числі підготовленою викладачами КНУ імені Тараса Шевченка. Наявність методичного забезпечення дисциплін навчального плану складає 100 %.

5. Кадрове забезпечення навчально-виховного процесу

Науково-педагогічний склад ННЦ «Інститут біології» КНУ імені Тараса Шевченка налічує понад 280 осіб, із них 2 академіки Української академії аграрних наук, 24 професори, доктори наук, 36 доцентів, 93 кандидати наук. У складі колективу – 3 лауреати Державної премії України в галузі науки й техніки, 5 лауреатів премії імені Тараса Шевченка Київського університету, 6 лауреатів премій видатних учених НАН України. До складу ННЦ «Інститут біології» входять Науково-дослідний інститут фізіології імені академіка П. Богача, Ботанічний сад імені О.Фоміна, Канівський природний заповідник та 15 науково-дослідних лабораторій.

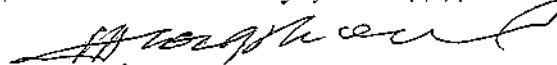
Інститут нараховує 12 кафедр: біохімії; біофізики; загальної та молекулярної генетики; мікробіології та загальної імунології; вірусології; фізіології людини і тварин; фізіології та екології рослин; зоології; ботаніки; цитології, гістології та біології розвитку; фундаментальної медицини; екології та охорони навколишнього середовища.

Всі науково-педагогічні працівники КНУ імені Тараса Шевченка, які забезпечують навчальний процес за напрямом 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» мають наукові ступені та вчені звання (100 %). Всі викладачі, які забезпечують навчальний процес за цим напрямом, мають відповідну базову освіту, наукові ступені та наукові звання, що відповідають вимогам кадрового забезпечення підготовки фахівців освітнього рівня «бакалавр» за напрямом 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування».

Таким чином, до підготовки фахівців з напрямку підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» залучаються провідні фахівці, що мають чималий досвід практичної діяльності.

Випусковою кафедрою підготовки фахівців за напрямом 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» є кафедра екології та охорони навколишнього середовища. Кафедру засновано на початку 2011 р. (наказ ректора №112-32 від 23.02.2011 р.). Кафедра складається з навчальної лабораторії (3 штатних одиниць – завідувач лабораторії, спеціалісти 1-ї категорії) та 10 штатних одиниць професорсько-викладацького складу, в тому числі 2 доктори біологічних наук, з них 2 професори, 7 кандидатів біологічних наук, 1 кандидат сільськогосподарських наук, тобто,

Голова комісії

Т.А.Сафранов

разом 100 % викладачів кафедри мають вчені звання та наукові ступені. Всі викладачі мають базову вищу освіту, що відповідає напряму. Середній вік викладачів становить 41 рік.

На кафедрі працює за сумісництвом 1 особа: 1 доктор наук, професор, що складає 100 % викладачів-сумісників кафедри з вченими званнями та науковими ступенями. Викладач, що працює за сумісництвом, має базову освіту, що відповідає напряму 6.040106.

Частка лекційних годин, що викладають науково-педагогічні працівники з науковими ступенями та вченими званнями, складає:

1) За обов'язковими дисциплінами (всього 26 дисциплін та 736 год. лекцій) – викладають *всього 7 докторів наук*, з яких 2 доктори біологічних наук, 1 доктор політичних наук, 1 доктор філософських наук, 1 доктор хімічних наук, 1 доктор геолого-мінералогічних наук та 1 доктор економічних наук, серед них за вченими званнями – 6 професорів та 1 старший науковий співробітник; а також *всього 18 кандидатів наук*, з яких 3 – біологічних наук, 3 – фізико-математичних наук, 3 – географічних наук, 2 – філософських наук, 2 – юридичних наук, 2 – технічних наук, 2 – економічних наук та 1 – філологічних наук, серед кандидатів наук 13 – мають вчене звання доцента

2) За дисциплінами вибору ВНЗ (всього 8 дисциплін та 244 год. лекцій) – 1 доктор біологічних наук, старший науковий співробітник; *всього 6 кандидатів наук*, з яких 4 – біологічних наук, 1 кандидат хімічних наук та 1 кандидат географічних наук, серед кандидатів наук 5 – зі вченим званням доцента.

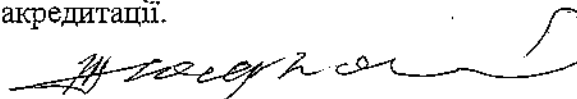
3) За дисциплінами вільного вибору студента (всього 34 дисципліни, 350 год. лекцій) – *всього 7 докторів та 12 кандидатів наук*, зокрема: 4 доктори біологічних наук, серед яких 3 – професори, 1 доктор політичних наук, професор, 1 доктор філософських наук, професор, 1 доктор економічних наук, старший науковий співробітник; 6 кандидатів біологічних наук, серед яких 3 – зі вченим званням доцента, 3 кандидати економічних наук, з яких 2 – доценти, 2 кандидати філософських наук, доценти, 1 кандидат сільськогосподарських наук.

Таким чином, викладання усіх дисциплін навчального плану на 100 % забезпечується науково-педагогічними працівниками, що мають наукові ступені та вчені звання, з них одна особа працює за сумісництвом, решта – на постійній основі. Всі викладачі мають відповідну кваліфікацію, своєчасно проходять курси з підвищення кваліфікації в установах, з якими кафедра заключила угоди про співпрацю, а також мають наукові та науково-методичні публікації з дисциплін, які викладають. Кількість дисциплін, які викладає кожний лектор, не перевищує 5, а загальна кількість лекційних годин не перевищує 250. Більшість викладачів мають педагогічний стаж понад 10 років.

Завідувачем кафедри екології та охорони навколишнього середовища є Лукашов Дмитро Володимирович, доктор біологічних наук, професор екології. Отримав науковий ступінь доктора наук за спеціальністю 03.00.16 – екологія. Педагогічний стаж – 16 років.

Висновок. У забезпеченні навчального процесу за напрямом підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» беруть участь 43 викладачі університету, серед яких 100% викладачів – з науковими ступенями і вченими званнями, що відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України до підготовки фахівців освітнього рівня «бакалавр». Кадровий склад науково-педагогічних працівників, задіяних у навчальний процес за навчальним планом, збалансований, є доктори та кандидати за різними галузями – біологічних, фізико-математичних, географічних, хімічних, економічних, філософських, сільськогосподарських наук та ін., що дозволяє проводити повноцінну підготовку фахівців-екологів. Кафедру очолює доктор біологічних наук, що отримав науковий ступінь за спеціальністю 03.00.16 – екологія. Наявне кадрове забезпечення дозволяє проводити ефективну підготовку фахівців напряму підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» (галузь знань 10 - Природничі науки, спеціальність 101 - Екологія) та відповідає вимогам акредитації.

Голова комісії

 Т.А.Сафранов

6. Матеріально-технічне та інформаційне забезпечення навчального процесу

КНУ імені Тараса Шевченка має наявну достатню матеріальну базу для організації та проведення навчального процесу. Завдяки цьому можливе забезпечення належних умов для підготовки фахівців за напрямом 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування». Загальна площа навчальних приміщень в КНУ імені Тараса Шевченка – 265355 м², з них приміщень для занять студентів, курсантів, слухачів (лекційні, аудиторні приміщення, кабінети, лабораторії) – 61559,96 м², комп'ютерні лабораторії – 1095,8, бібліотека – 5100,1 м². Загальна площа навчально-лабораторних приміщень на 1 студента денної форми навчання складає біля 10 м². Наявні документи про відповідність санітарним нормам та вимогам пожежної безпеки.

Навчальні корпуси розташовані за адресами вул. Володимирська, 60 (головний корпус, корпус хімічного факультету); бул. Тараса Шевченка, 14 (Інститут філології); вул. Володимирська, 58 (Наукова бібліотека імені М. Максимовича); проспект Глушкова 2 (університетське містечко, ННЦ «Інститут біології», географічний та інші факультети). Крім того, в навчальному процесі широко використовується база інших структурних підрозділів університету – Ботанічного саду імені академіка О.В. Фоміна (вул. С.Петлюри, 1), Канівського природного заповідника (м. Канів, Черкаської обл.).

Випускова кафедра за напрямом підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» розташована за адресою просп. Академіка Глушкова 2. Кафедра екології та охорони навколишнього середовища має достатню матеріально-технічну базу, що відповідає навчально-освітнім стандартам, науково-методичну та інформаційну бази. За кафедрою екології та охорони навколишнього середовища закріплено 1 предметну аудиторію, 2 кабінети для науково-педагогічного та навчально-допоміжного персоналу, 1 лабораторію, загальною площею 436,1 м². За останні роки проведений ремонт навчальних аудиторій, спеціалізованих лабораторій, службових приміщень, поповнені фонди бібліотеки в ННЦ «Інститут біології».

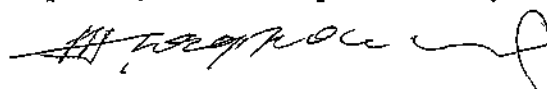
Кафедра проводить навчання у 7 навчальних лабораторіях, з них 1 – мікроскопічна лабораторія та 1 – еколого-аналітична, 1 - гідроекологічна, 2 – екології тварин, 2 екології рослин. Робоче обладнання, доступне для навчальної і дослідницької роботи у лабораторіях: мікроскопи «Біолам», мікроскопи МБС-1, МБС-9, МБС-10, мікроскопи Bresser з можливістю фото- та відеозйомки, освітлювачі для мікроскопів, гербарні та фіксовані натуральні зразки, набори препаратів та мікропрепаратів, комп'ютери з доступом до локальної мережі та Internet, таблиці, мультимедійний проектор, атомно-абсорбційний спектрофотометр С115-М1, ампліфікатор «ВСМ», ваги лабораторні, іонімір ЭВ-74, компресори для аерації, мішалки магнітні, фотоколориметр КФК-2, центрифуга, витяжна шафа, газовий хроматограф Selmichrom, хімічні реактиви, акваріуми.

У навчальному процесі також задіяні лабораторії ННЦ «Інститут біології». Ці лабораторії обладнані відповідно сучасним вимогам і техніці безпеки. Фізико-хімічна лабораторія, згідно вимог, має витяжні шафи, ваги різного класу точності, ампліфікатор, іонімір, компресор, мішалку магнітну, самописець, фотоколориметр, центрифугу, шафи з барвниками та іншими реактивами тощо. Морфологічна лабораторія укомплектована різними світловими мікроскопами, наборами препаратів, атласами, таблицями, ПК тощо. Лабораторії ННЦ «Інститут біології» укомплектовані чисельними приладами: світловими мікроскопами, електронним мікроскопом, спектрофотометрами, центрифугами, приладами для електрофорезу, хроматографами, термостатами, ламінарними боксами, рН-метрами; реактивами, тест-системами для діагностики біологічних систем.

Університет має власний Видавничо-поліграфічний центр (бул. Тараса Шевченка, 14), який забезпечений сучасним технологічним обладнанням, що дозволяє видавати необхідну навчальну літературу в межах потреби.

Веб-сайт університету має міжнародний статус і адресу <http://www.univ.kiev.ua/> .

Голова комісії

Т.А.Сафранов

Крім того, функціонує окремих сайт кафедри (<http://ecologyknu.wix.com/ecologyknu>), на якому розміщується оперативна інформація, оприлюднюється поточна успішність, викладаються навчально-методичні матеріали. Усі співробітники та студенти мають можливість користуватися інтернет-технологіями, для чого інтернет-мережа проведена до навчальних аудиторій, лабораторій, робочих кабінетів, бібліотеки, у гуртожитки.

Нааявні приміщення (навчальні, навчально-виробничі та інші) відповідають санітарним нормам і правилам, державним будівельним нормам України ДБН В2.2-3-97 «Будинки та споруди навчальних закладів», що затверджені наказом Держкоммістобудування України № 117 від 27.06 1996 р. Усі приміщення атестовані органами державного нагляду на відповідність санітарно-гігієнічним вимогам та вимогам правил пожежної безпеки.

Таким чином, створено повне навчально-методичне забезпечення навчальних дисциплін, вироблено методики організації самостійної роботи студентів та повне інформаційне забезпечення самостійної роботи студентів.

Висновок: Експертна комісія зазначає, що матеріально-технічне та інформаційне забезпечення КНУ імені Тараса Шевченка дозволяє повністю забезпечити навчальний процес підготовки фахівців за освітнім рівнем «бакалавр» напряму підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» (галузь знань 10 - Природничі науки, спеціальність 101 - Екологія).

7. Стан соціально-побутової сфери та виховна робота

Для проживання студентів організоване студентське містечко (у м.Київ територія між вул. Ломоносова, вул. Васильківська та станція метро «Виставковий центр») з комфортабельними гуртожитками, комп'ютерними клубами, спортивним комплексом, кафе, їдальнями, спортивним комплексом та танцювальними залами. Для оздоровлення університет має санаторій-профілакторій, оздоровчо-спортивні комплекси в Києві і на березі р. Дніпро (с. Плюти).

Студентське містечко є структурним підрозділом університету. Університет має 20 гуртожитків, загальна площа гуртожитків – 136182 м², загальна кількість житлових місць – біля 10800. Студенти ННЦ «Інститут біології» поселяються у гуртожитку №9, з кількістю місць 558 (9 поверхів, гуртожиток блочного типу).

Площа земельної ділянки студмістечка – біля 70 га, тут розташовані кілька навчальних корпусів, лабораторій, більшість гуртожитків, спортивний корпус, стадіон, спортивні майданчики, басейн, розвинена інфраструктура. Це місто відпочинку та проведення свят університету і громадян міста. Постійно здійснюється благоустрій території.

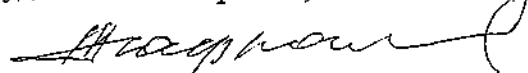
У навчальних корпусах університету, включаючи корпус ННЦ «Інститут біології», для студентів, аспірантів і співробітників діють їдальні або буфети, є читальні зали, куточки відпочинку, інформаційні стенди, організовані точки вільного авторизованого доступу до мережі Wi-Fi.

Під час навчальної практики студенти відряджаються до Канівського природного заповідника, де для них працює два гуртожитки і їдальня зі щоденним триразовим харчуванням. Виїзні навчальні практики забезпечуються транспортом – двома автобусами, достатніми за розміром і комфортністю для перевезення людей і необхідного багажу.

У навчально-спортивному комплексі університету культивується 17 видів спорту, під керівництвом 38 досвідчених фахівців. Щорічно в університеті проводяться спортивно-масові заходи, у яких беруть участь студенти. Лише за поточний 2016 р. студенти встигли взяти участь у понад сотні різноманітних спортивних заходів, змагань, спартакіад.

В університеті діє студентський парламент – вищий виконавчий орган самоврядування студентів та аспірантів, який має свої структурні підрозділи на кожному

Голова комісії

Т.А.Сафранов

факультеті та інституті університету. Не рідше рази на рік збирається конференція студентів університету – вищий представницький органі студентського самоврядування. Окремим виконавчим органом у студмістечку є студентська рада студмістечка. Це самоврядна організація осіб, які навчаються та проживають у гуртожитках університету, водночас – дорадчий орган при адміністрації студмістечка університету, представницький виконавчий орган студентського самоврядування, що координує зусилля студактиву, мешканців гуртожитків та адміністрації університету, спрямованих на поліпшення умов проживання, розвиток та підвищення рівня громадської свідомості студентів. Органи студентського самоврядування співпрацюють з адміністрацією університету та його структурними підрозділами у питаннях: захисту прав та інтересів студентів т аспірантів щодо організації навчально-виховного процесу, забезпечення соціально-побутових, оздоровчих і культурних потреб студентів, створення необхідних умов для навчання, проживання та відпочинку, матеріального та морального заохочення студентів, які досягли успіхів у навчанні, науковій роботі, громадській діяльності, а також сприяє співпраці з іншими ВНЗ та молодіжними організаціями, працевлаштуванню випускників, організації міжнародного обміну студентами і аспірантами. Представники студпарламенту беруть участь у виборах ректора університету, голова студпарламенту бере участь у роботі Вченої ради університету.

На другому місці після навчальної роботи в університеті стоїть питання виховної роботи серед студентів. Усі викладачі задіяні у цій роботі шляхом: виконання функцій кураторів академічних груп (щорічно – 4 викладачі кафедри екології та охорони навколишнього середовища, або 40% кадрового складу кафедри); професійно-орієнтаційної роботи зі студентами, екскурсій та експедицій до установ, організацій та підприємств за профілем навчання; залучення лекторів з інших установ та організацій, які читають тематичні лекції за профілем навчання.

Куратори академічних груп закріплюються за кожною групою студентів починаючи першого курсу навчання. Вони слідкують за академічною успішністю студентів, соціально-побутовими умовами у гуртожитках, ведуть зі студентами індивідуальну навчальну, виховну та професійно-орієнтовану роботу, за потребами – і з їхніми батьками чи іншими родичами, здійснюють зв'язок між студентами, з одного боку, та адміністрацією в університеті і викладачами, з іншого, інформують студентів та слідкують за виконанням поточних справ.

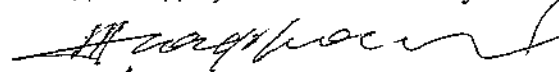
Студенти кафедри екології та охорони навколишнього середовища беруть участь у наукових конференціях, студентських екологічних та біологічних олімпіадах, студентських ярмарках, спортивних змаганнях.

Висновок: КНУ імені Тараса Шевченка має розвинену соціально-побутову інфраструктуру на території студентського містечка та поза ним, а також у навчальних корпусах, чим забезпечуються належні умови для навчання, проживання та відпочинку студентів, аспірантів та співробітників. В університеті створені належні умови для студентського самоврядування, систематичної виховної роботи серед студентів, взаємодії студентів з викладачами. Діяльність кафедри позитивно впливає на активну позицію студента, відношення до своїх громадянських обов'язків, творче та духовно багате світобачення. На належному рівні проводить виховна робота зі студентами та підтримується студентське самоврядування.

8. Науково-дослідна діяльність і міжнародні зв'язки

Наукова діяльність кафедри екології та охорони навколишнього середовища охоплює широкий спектр напрямів організації та виконання науково-дослідної роботи, активну участь у міжнародних, всеукраїнських, регіональних та університетських науково-практичних конференціях; підготовку та видання науково-методичних рекомендацій, публікацій статей та тез доповідей, встановлення наукових зв'язків з вищими навчальними

Голова комісії

 Т.А.Сафранов

закладами України і зарубіжжя; науково-дослідною роботою студентів.

Колектив кафедри має значний досвід у проведенні екологічних досліджень: оцінки впливу на навколишнє середовище при розробці проектної документації та техніко-економічного обґрунтування (будівництво Одеської траси, розробка нафтових та газових родовищ Сумської та Полтавської області, кар'єрний видобуток будівельних матеріалів), проведення державних випробувань пестицидів та агрохімікатів. Фахівці кафедри екології мають досвід здійснення наукового супроводу створення нових та оптимізації діяльності діючих об'єктів природно-заповідного фонду України – заказників, національних парків, заповідників. Зокрема, завдяки наполегливій праці колективу у 2008 році Указом Президента України № 1129/2008 від 01.12.2008 було створено національний природний парк «Пирятинський». Співробітники кафедри брали участь у розробці проекту розширення території Канівського природного заповідника та надання йому статусу біосферного, створення Навчального центру заповідної справи при Київському національному університеті імені Тараса Шевченка. Кафедра має тісні зв'язки з профільними міністерствами та відомствами, академічними та науково-дослідними інститутами, адміністраціями природно-заповідних територій.

Співробітники та аспіранти кафедри екології та охорони навколишнього середовища протягом 2014-2015 рр. виконували прикладну науково-дослідну тему №14БП036-01 «Моніторинг, охорона та корекція природних, трансформованих і модельних екосистем природно-заповідних територій та інтродукційні заходи з метою збереження біорізноманіття та підвищення їх стійкості до змін довкілля» за Національною програмою фундаментальних і прикладних досліджень з біології, затверджених Кабінетом Міністрів та Міністерством у справах науки і технологій України «Фундаментальні дослідження у сфері природничих і технічних, гуманітарних і суспільних наук» (№ держреєстрації 0114U003470 керівник, Лукашов Д.В.). Метою роботи була розробка методів моніторингу, охорони та корекції природних, трансформованих та модельних екосистем природно-заповідних та буферних територій, здійснення інтродукційних заходів для збереження та управління біорізноманіттям природних і урбанізованих ландшафтів.

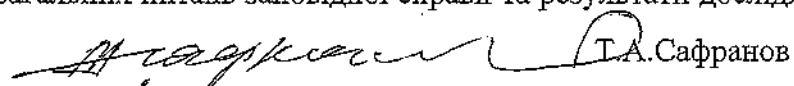
Згідно договору про творчу співпрацю та наукове кураторство між Київський національним університетом імені Тараса Шевченка та Національним природним парком «Пирятинський» (№036/02 від 01.02.2013 р.), колектив кафедри проводить щорічні екологічні експедиції, здійснює керівництво роботою наукового відділу природного парку, забезпечує оформлення щорічного наукового звіту «Літопис природи».

Завідувач кафедри Лукашов Д.В. є членом спеціалізованих вчених рад: Д 26.001.24; Д 76.051.05; член Наукової ради Міністерства освіти і науки України, секція №9 «Охорона навколишнього середовища»; член експертної групи з проведення наукової екологічної експертизи пестицидів та агрохімікатів Міністерства екології та природних ресурсів України. Під його керівництвом за останні 5 років захищено 1 кандидатську дисертацію за спеціальністю 03.00.16-екологія.

Професор Гандзюра В.П. є членом редколегій збірників «Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія», «Праці зоологічного музею Київського національного університету імені Тараса Шевченка», наукового журналу «Заповідна справа». Член спеціалізованої вченої ради: Д 26.001.24 Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Експерт проектів ДКНТ в галузі екології та зоології. З 1999 р. займається екологічними проблемами, пов'язаними з військовим сектором (у контакті з Генеральним Штабом Збройних Сил України та іншими компетентними структурами), зокрема проблемами екологічної безпеки України і міжнародним співробітництвом у цій галузі. Під його керівництвом за останні 5 років захищено 2 кандидатські дисертації за спеціальністю 03.00.16-екологія.

На базі кафедри видається фаховий науковий журнал "Заповідна справа" – періодичне видання, присвячене висвітленню наукових проблем у сфері заповідної справи, публікує роботи з загальних питань заповідної справи та результати досліджень, проведених

Голова комісії

 Д.А.Сафранов

на території об'єктів природно-заповідного фонду. Завідувач кафедри Лукашов Д.В. є заступником головного редактора, 6 співробітників – члени редакційної колегії.

За період з 2012 по 2016 рр. співробітниками кафедри надруковано 36 наукових статей у фахових екологічних виданнях (з них 12 входять до міжнародної науково метричної бази SCOPUS), взято участь у 41 науковій конференції.

Основні напрямки наукової роботи кафедри та лабораторії наведені нижче:

1. Визначення якості компонентів середовища та окремих видів продукції. Кафедра має сучасну акредитовану аналітичну лабораторію (свідоцтво про атестацію ПТ-352/11, від 26.09.2011 р.) яка надає послуги: 1) Визначення якості води за ДСанПіН 2.2.4-171-10 "Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною"; 2) Визначення екологічної придатності добрив та агрохімікатів 3) Біотестування води за ДСТУ 4173-2003 та ДСТУ 4174-2003.

2. Проектні розробки: 1) розробка розділу проектної документації "Оцінка впливу на навколишнє середовище" (ОВНС) згідно ДБН А.2.2-1-2003 2) Проектування нових територій та об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ). Створення нових природно-заповідних територій підвищує екологічну стабільність регіону, є ефективним інструментом запобігання незаконній приватизації землі та забудові.

3. Оцінка життєвого циклу продукції згідно з вимогами стандартів ISO серії 14040.

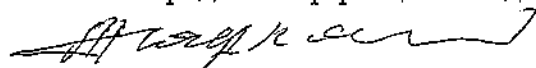
4. Консультаційні послуги: 1) Надання консультацій та проведення попередньої оцінки впливу діяльності підприємства та його продукції на довкілля та оцінки екологічних аспектів. 2) Проведення оцінки біологічної різноманітності на територіях. Оцінка видової та ландшафтної різноманітності територій є необхідним елементом екологізації виробничої та рекреаційної діяльності; 3) Надання консультацій із розроблення екологічної складової Належних сільськогосподарських практик (GAP), Найкращих практик управління (BMP) використанням пестицидів, добрив при вирощуванні сільськогосподарських культур.

Науково-дослідна робота студентів. В ННЦ «Інститут біології» активно працює наукове студентське товариство. Ввійшло в традицію проведення щорічної студентської Міжнародної міждисциплінарної наукової конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Шевченківська весна», під час якої всі члени наукових гуртків ННЦ «Інститут біології», студенти, аспіранти та молоді вчені ВНЗ України та інших країн мають можливість представити результати своїх наукових досліджень. Так, в 2016 р. 25-28 березня була проведена XII Міжнародна наукова конференція студентів та молодих вчених «Шевченківська весна», де результати своїх досліджень представили 8 студентів кафедри екології та охорони навколишнього середовища.

Студенти кафедри екології беруть активну участь у міжнародних наукових проектах. Зокрема, у 2014 р. студенти 3-го курсу Подрезова О.С., Хара С.М., Кононенко Д.С., Чубко А.В. виграли 1-й етап екологічного конкурсу "The Quality Life Award" (компанія Heidelberg Cement) з проектом «Екологічна тропа «Ольшаницький кар'єр».

Значна увага на кафедрі екології та охорони навколишнього середовища приділяється науковій роботі студентів. Зокрема у 2014 р. студентка 3-го курсу Омеляненко І.С. взяла участь у Першому міжнародному форумі «Інтегроване управління водними ресурсами» з доповіддю «Добова динаміка розчиненого кисню в річці Удай в межах національного природного парку «Пирятинський» (Подобайло А.В., Омеляненко І.С. Добова динаміка розчиненого кисню в річці Удай в межах національного природного парку «Пирятинський» // Інтегроване управління водними ресурсами: наук. збірник / відп. Редактор В.І.Щербак. – 2014. – С. 154-159). Студентка 3-го курсу Кононенко Д.С. взяла участь у Міжнародній конференції молодих науковців «Біологія: від молекули до біосфери» з доповіддю Morphological polymorphism of the cenopopulations Plantago major L. S. L. (Plantaginaceae) in National nature park «Pryatynsky» (Кононенко Д.С. Morphological polymorphism of the cenopopulations Plantago major L. S. L. (Plantaginaceae) in National nature park «Pryatynsky» // IX Міжнародна конференція молодих науковців «Біологія: від молекули

Голова комісії

Т.А.Сафранов

до біосфери», 18-20 листопада 2014, Харків – С. 117.). У 2015 р. студенти активно взяли участь у наступних конференціях: студент 3-го курсу Кошовий І.О. – Сучасні проблеми теоретичної і практичної іхтіології: Херсон, 17-19 вересня 2015 р.; студентка 4-го курсу Кононенко Д.С. – Міжнародна наукова конференція студентів і аспірантів «Молодь і поступ біології», 20-23 квітня 2015, Львів; I (XII) Міжнародна конференція молодих учених «Наукові основи збереження біотичної різноманітності», 21-22 травня 2015, Львів; студентка 4-го курсу Арищенко І. В. – VI Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми дослідження довкілля», присвячена 150-річчю з дня народження Г.М. Висоцького 20-22 травня 2015 р., Суми.

Студенти напряму підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» продовжують демонструвати високий рівень знань під час участі у студентських олімпіадах. Студентки 2-го курсу 2013-2014 навчального року Рудницька О.В., Подрезова О.С. брали участь у II етапі Всеукраїнської студентської олімпіади з екології. У 2015-2016 н.р. студентка 4-го курсу Рудницька О.В. отримала 3 місце у II етапі Всеукраїнської студентської олімпіади з екології (Одеський державний екологічний університет, м.Одеса)

Студентки 4-го курсу Левченко І.В. та Папурина Т.Б. є співавторами 2-х наукових статей у фаховому науковому журналі (Lukashov D. V., Levchenko I. V. Seasonal changes of resources and structure of hornbeam forest litter of Kaniv nature reserve (Ukraine) // "Заповідна справа" ("Nature Conservation"). – 2015. – Т. 21, №1. – С. 61-66. Papurina T. B., Lukashov D. V. Heavy metals in young fish from river Uday of National Nature Park "Pyryatynsky" (Poltava region, Ukraine) // "Заповідна справа" ("Nature Conservation"). – 2015. – Т. 21, №1. – С. 78-83).

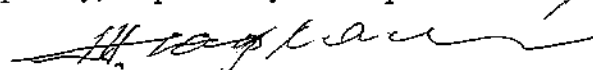
Міжнародне співробітництво є одним з найважливіших напрямків діяльності університету, що сприяє вирішенню основних завдань з підготовки професійних фахівців, розробці наукових напрямків, інтеграції університету у світову освітню та наукову спільноту. В університеті функціонує Відділ міжнародного співробітництва, який забезпечує двостороннє та багатостороннє співробітництво/партнерство та обміни; участь в міжнародних програмах та проектах; залучення і прийом іноземних студентів, вчених та викладачів в Університеті та координація забезпечення їх роботи/навчання та перебування в Україні; координація забезпечення закордонних відряджень співробітників Університету. Університет має 244 діючі угоди з закордонними установами та університетами.

ННЦ «Інститут біології» має тісні зв'язки з різними науково-дослідними інститутами Національної академії наук України, Міністерства охорони здоров'я України, Українською академією аграрних наук, співпрацює із 45 закордонними освітніми та науковими установами багатьох країн (США, Великої Британії, Франції, Німеччини, Іспанії, Італії, Чехії, Болгарії, Польщі, Угорщини, Бельгії, Росії, Білорусії, Тайваню, В'єтнаму тощо). Студенти Інституту мають змогу вивчати певні дисципліни винятково іноземною мовою.

Кафедра екології та охорони навколишнього середовища підтримує наукові та партнерські зв'язки з науковими центрами в Україні, такими як Інститут еволюційної екології НАНУ, Державний екологічний інститут Мінприроди України, Інститут гідробіології НАНУ, Інститут зоології ім. І. І. Шмальгаузена НАНУ, Український навчально-науковий інститут якості біоресурсів та безпеки життя Національного університету біоресурсів і природокористування. Крім того, співробітники кафедри підтримує наукові зв'язки з закордонними науковими центрами: кафедрою екології Державного Університету ім. Яна Коменського у Братиславі (Словаччина), Інститутом геології Університету Ла-Коруньї (Іспанія), Науково-дослідним інститутом Зенкенберг і Музеєм природної історії (Германія) та іншими.

Висновок: Експертна комісія зазначає, що кафедра екології та охорони навколишнього середовища КНУ імені Тараса Шевченка інтенсивно і плідно проводить науково-дослідну роботу, спрямовану на вирішення актуальних екологічних проблем із

Голова комісії

 Г.А.Сафранов

залученням студентів та аспірантів. Про високий рівень підготовки свідчать досягнення студентів на олімпіадах і конкурсах наукових робіт. Міжнародна співпраця університету та кафедри дозволяє проводити навчальний процес та наукову роботу на високому рівні.

9. Якість підготовки і використання фахівців

Упродовж навчання за напрямом 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» освітнього рівня «бакалавр» передбачена обґрунтована система поточного та підсумкового контролю з усіх навчальних дисциплін, що містить контрольні завдання, курсові проекти (роботи), заліки і іспити. Окрім того, проводиться державна атестація бакалавра, яка включає в себе складання державного іспиту з освітньо-професійної програми.

Аналіз змісту, методики виконання, якості курсових проектів (робіт), державного екзамену, дозволили виділити такі позитивні сторони: самостійна творча праця студента над курсовими роботами (проектами) є однією з найбільш ефективних форм навчання, бо направляє студента на майбутню самостійну роботу за фахом. Роботи виконуються на основі сучасної нормативної бази, в реальних умовах господарювання і максимально наближені до професійної діяльності. При виконанні курсових робіт використовуються сучасні лабораторні та польові методи досліджень, комп'ютерні технології та прикладне програмне забезпечення.

Якість підготовки фахівців ОКР «бакалавр» за напрямом 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» значною мірою може бути оцінена за результатами виконання комплексних контрольних робіт (ККР). Комплексні контрольні роботи мають за мету перевірку рівня залишкових знань з дисциплін, вивчення яких закінчено в попередньому семестрі або році навчання. Зміст контрольних завдань був спрямований на з'ясування творчих можливостей майбутніх випускників, їх здібностей вирішувати професійні завдання, розв'язувати виробничі ситуації, давати оцінку ефективності запропонованих рішень.

Під час проведення акредитаційної експертизи (23-25 травня 2016 р.) експертами були проведені комплексні контрольні роботи з наступних навчальних дисциплін: філософія, біологія, хімія з основами біогеохімії, гідрологія, ґрунтознавство, метеорологія і кліматологія, екологія людини, урбоекологія, екологічна безпека та техноекоекологія, заповідна справа. Також експерти були присутні під час захисту курсових робіт з екології та охорони навколишнього середовища.

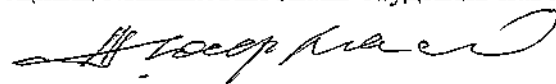
Експертам було надано для використання у процесі оцінки рівня фахової підготовки випускників розроблені пакети ККР, які розглянуті та схвалені випусковою кафедрою і затверджені Вченою радою ННЦ «Інститут біології» (протокол №10 від 11.04.2016 р). Зміст та оформлення зазначеної документації відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України та стандартів вищої освіти. Перевіркою залишкових знань було охоплено 92% студентів груп 1-2 4-го курсу напряму 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування», що становить 19% від загального контингенту студентів напряму, що акредитується.

За результатами виконаних ККР (23-25 травня 2016 р.), проведених під час акредитаційної експертизи, якісний рівень підготовки бакалаврів з циклів дисциплін становить:

- цикл дисциплін гуманітарної та соціально-економічної підготовки – абсолютна успішність 92%, якість успішності – 52 %;
- цикл дисциплін природничо-наукової підготовки – абсолютна успішність 100%, якість успішності – 100 %;
- цикл професійної підготовки – абсолютна успішність 97%, якість успішності – 80%.

Дані щодо оцінки залишкових знань студентів наведено у додатку В.

Голова комісії

Т.А.Сафранов

Як свідчать результати виконання комплексних контрольних робіт, студенти показали високий рівень професійної підготовки, проявили творчий підхід при вирішенні ситуаційних задач, пов'язаних з вибором і обґрунтуванням оптимальних варіантів виконання розрахункових робіт.

Отже, студенти напряму підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» мають потрібний обсяг знань, необхідний для подальшої професійної діяльності.

Результати захисту курсових робіт за 2014-2015 н.р. студентів напряму 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування»: загальні показники абсолютної успішності - складають 100 %. Загальні показники якості успішності для освітнього рівня «бакалавр» становили 85-92 %. Оцінка якості курсових робіт показала: 76% отримали оцінку «5»; 12% – оцінку «4»; 12% – оцінку «3». Результати аналізу курсових робіт студентів 3 курсу напряму 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» 2014-2015 н.р. дозволяють відмітити достатньо високу якість курсових проектів (робіт) і відповідність критеріям оцінки як за формою, так і за змістом.

При розгляді курсових проектів (робіт) були виявлені окремі недоліки: в деяких випадках оформлення не повністю відповідає вимогам, в деяких випадках спостерігався не досить високий ступінь проробки питань. Ці недоліки аналізувалися випусковою кафедрою і пропонувалися заходи щодо їх усунення. Надалі планується вдосконалювати організаційно-методичне забезпечення курсових робіт. Для більш ефективної організації курсових робіт необхідно також вживати заходи з оптимізації розкладу самостійної роботи студентів під керівництвом викладачів.

На якість підготовки фахівців освітнього рівня «бакалавр» за напрямом 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» значною мірою впливає практична підготовка, яка може бути оцінена за результатами проходження практик. Навчальним планом напряму 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» при підготовці за освітнім рівнем «бакалавр» передбачено проведення наступних практик: навчальної, виробничої та переддипломної практики.

Для студентів першого курсу освітнього рівня «бакалавр» у другому семестрі заплановано проходження навчальної практики з екології рослин та навчальної практики з екології тварин.

На другому курсі у четвертому семестрі протягом чотирьох тижнів студенти проходять навчальну практику з ландшафтної екології.

На третьому курсі більша увага приділяється теоретичним та експериментальним дослідженням в напрямку обраної науково-дослідницької теми, студенти проходять виробничу практику з експериментальних методів дослідження, здійснюється практична підготовка і захист курсових робіт. Виробнича практика проводиться в установах і фірмах різної форми власності за умов договору між та базами практики в термін, визначений робочим планом. Студенти з дозволу кафедри мають змогу самостійно підібрати для себе ту чи іншу організацію та завчасно запропонувати її як місце проходження практики, якщо умови роботи в ній відповідають вимогам програми.

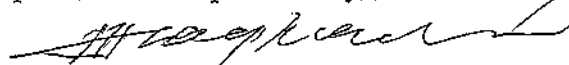
Переддипломну практику студенти-бакалаври проходять протягом чотирьох тижнів у восьмому семестрі. Результатом переддипломної практики є виконання, оформлення та захист курсової роботи зі спеціальності.

Звітністю про виконання програм практик з боку студентів є щоденники і звіти з практик, підсумкове оцінювання здійснюється при складанні заліків.

Відгуки керівників практик від підприємств, відображені в щоденниках з практики, мають позитивний характер, робота студентів-практикантів оцінюється добре.

Результати проходження практик студентами освітнього рівня «бакалавр» напряму

Голова комісії

 Т.А.Сафранов

6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» підтверджують відповідність вимогам, якість успішності знаходиться у межах 83-92% за останні три роки, абсолютна успішність складає 91-100 %.

Висновок: Показники успішності та якості виконання ККР, а також захисту курсових робіт відповідають критеріям та вимогам щодо якісної підготовки фахівців освітнього рівня «бакалавр» напряму підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» (галузь знань 10 - Природничі науки, спеціальність 101 - Екологія). В результаті проведеної перевірки курсових робіт комісія зазначає, що тематика, наукові та методичні основи і результати виконання робіт в повній мірі є актуальними, науковими та мають фундаментальне або прикладне значення, виконані у відповідності до встановлених вимог. Якість підготовки випускників напряму підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» (галузь знань 10 - Природничі науки, спеціальність 101 - Екологія) у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України до акредитації заявленого напряму.

10. Показники відповідності підготовки фахівців напряму підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» Київського національного університету імені Тараса Шевченка акредитаційним умовам надання освітніх послуг

Критерії відповідності діяльності КНУ імені Тараса Шевченка акредитаційним умовам надання освітніх послуг за напрямом підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» наведені у порівняльних таблицях відповідності наявних умов провадження освітньої діяльності вимогам акредитації (Додаток А).

11. Перелік зауважень контролюючих органів та заходи з їх усунення

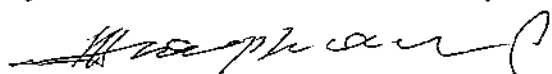
За звітний період зауважень (приписів) органів, що здійснюють контроль за дотриманням ліцензійних умов, а також скарг юридичних і фізичних осіб щодо освітньої діяльності навчального закладу за напрямом, що акредитується, не було.

Експертною комісією щодо ліцензування підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» напряму підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка (17.10.2011 – 19.10.2011) були сформульовані окремі зауваження та пропозиції. Для їх усунення кафедра екології та охорони навколишнього середовища виконала наступні заходи (далі – зауваження та виконані до них заходи):

1. *Кадровий склад випускової кафедри екології та охорони навколишнього середовища включає докторів та кандидатів біологічних наук. Разом із тим, для забезпечення кваліфікованого викладання всіх дисциплін циклу професійної та практичної підготовки експертна комісія рекомендує керівництву ННЦ "Інститут біології" розширити викладацький склад шляхом включення фахівців з науковими ступенями у галузі інших наук.*

Проведено заходи: Штатний розпис кафедри екології та охорони навколишнього середовища станом на 01.03.2016 р. включає 11 посад науково-педагогічних працівників, з них 9 кандидатів та докторів біологічних наук, 1 кандидат сільськогосподарських наук, 1 доктор економічних наук. Для забезпечення належного рівня викладання обов'язкових та вибірових дисциплін залучаються штатні науково-педагогічні працівники профільних факультетів та інститутів в Київського національного університету імені Тараса Шевченка:

Голова комісії

 Т.А.Сафранов

хімічного, географічного, механіко-математичного, юридичного, економічного, історичного та філософського факультетів, факультету кібернетики, Інституту філології та ННЦ «Інститут геології».

2. *Визначено відповідність фахової освіти викладачів тим дисциплінам, які вони викладають, і встановлено, що загалом дотримані всі нормативні вимоги щодо ліцензування даного напрямку підготовки. Але керівництву Київського національного університету імені Тараса Шевченка треба здійснювати підбір організацій і установ для стажування викладачів випускової кафедри екології та охорони навколишнього середовища у максимальній відповідності до дисциплін, які ними викладаються.*

Протягом 2012-2015 рр. всі науково-педагогічні працівники кафедри екології та охорони навколишнього середовища пройшли підвищення кваліфікації в установах та підрозділах Національної академії наук України, природно-заповідного фонду України, вищих навчальних закладах, профіль яких відповідає дисциплінам, які вони викладають.

3. *Аналіз проведеної експертизи дозволяє зробити висновок, що майбутні випускники кафедри екології та охорони навколишнього середовища ННЦ "Інститут біології" будуть здатні задовольнити потреби наукових установ, підприємств промисловості, енергетики, транспорту та агропромислового комплексу, органів державних адміністрацій різних рівнів, підприємницьких структур, громадських об'єднань. Водночас експертна комісія рекомендує інтенсифікувати співпрацю з організаціями та підприємствами, які можуть виступати потенційними роботодавцями. Це дасть змогу вирішити проблему працевлаштування випускників кафедри у майбутньому.*

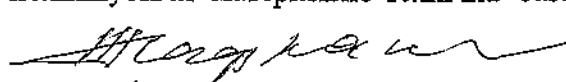
З метою встановлення професійних зв'язків з установами та підприємствами, дирекцією ННЦ «Інститут біології» укладено 10 договорів, згідно яких студенти кафедри екології та охорони навколишнього середовища мають право проходити виробничу та переддипломну практики, зокрема: WWF Всесвітній фонд дикої природи, ПАТ «Оболонь», Український навчально-науковий інститут якості біоресурсів та безпеки життя, Інститут лісового та садово-паркового господарства УААН НПП «Пирятинський», НПП «Голосіївський», НПП «Кармелюкове поділля», Сирецький дендрологічний парк загальнодержавного значення.

4. *З метою оптимізації навчального процесу вважаємо за доцільне розширення інформаційного забезпечення «нормативних дисциплін» напрямку підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» сучасними україномовними підручниками та навчальними посібниками з грифом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.*

На кафедрі постійно проводиться розробка науково-методичного забезпечення спецкурсів та спецпрактикумів, поновлюються та видаються програми курсів. Колективом кафедри розроблено та видано сучасні навчальні посібники з екології, заповідної справи та охорони довкілля, у тому числі – рекомендовані МОН України, що ґрунтуються на сучасних досягненнях в галузі екології та охорони навколишнього середовища, зокрема навчальний посібники: Проценко Ю.В. «Методичні рекомендації до навчальної практики з екології тварин: методи збору, обробки та збереження членистоногих», 2012; Сенчило О.О., Вашека О.В., Коваленко О.А., Мележик О.В., Подобайло А.В. «Рідкісні рослини Пирятинщини», 2013; Сафранов Т.А., Губанова О.Р., Лукашов Д.В. «Еколого-економічні основи природокористування: навчальний посібник», 2013; Горобчишин В.А., Абдулоєва О.С., Подобайло А.В. «Методика оголошення заказників пам'яток природи та заповідних урочищ. Навчальний посібник», 2005; Гандзюра В.П. «Екологія: Навчальний посібник. Видання 3-є, перероблене і доповнене», 2012. Всі дисципліни викладаються державною мовою згідно програм та робочих програм, затверджених кафедрою та Вченою радою ННЦ «Інститут біології». Спецпрактикуми максимально індивідуалізовані і проводяться із врахуванням наукових інтересів майбутніх фахівців.

На кафедрі поліпшується матеріально-технічна база для проведення лабораторних

Голова комісії

 Т.А. Сафранов

занять і наукових досліджень студентами і аспірантами кафедри. Обладнано мікроскопічну навчальну лабораторія, лабораторію еколого-аналітичних методів дослідження, екології тварин та екології рослин. Збільшилась кількість баз для виконання студентами курсових та дипломних робіт. Під час проходження практики студенти освоюють основні методи, необхідні для проведення експериментальних досліджень за темою курсової та випускної робіт. Розподіл студентів для проходження практики здійснюється відповідно їх науковій спеціалізації за погодженням з установами. Підвищилась активність участі студентів у наукових конференціях та публікації наукових статей.

Кафедра екології та охорони навколишнього середовища забезпечена принципово важливим обладнанням, яке використовується в навчальному процесі і науково-дослідній роботі співробітників та студентів.

Для покращення роботи кафедри екології та охорони навколишнього середовища необхідно:

- продовжити роботу з формування електронної бібліотеки за напрямом підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування», поповнювати бібліотечний фонд сучасною навчально-методичною літературою та власними навчальними посібниками з фахових дисциплін;
- провести оновлення обладнання навчального процесу, існуюче обладнання потребує метрологічної перевірки;
- сприяти підготовці викладацьких і наукових кадрів через аспірантуру та захист дисертаційних робіт співробітниками кафедри.

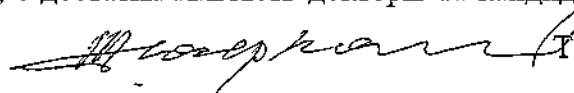
Висновок. За звітний період кафедрою екології та охорони навколишнього середовища КНУ імені Тараса Шевченка була проведена достатня робота по впровадженню рекомендацій попередньої експертної комісії.

12. Загальні висновки, зауваження і рекомендації експертної комісії

Проаналізувавши матеріали, подані на акредитацію, та перевіривши на місці результати діяльності з надання освітніх послуг, експертна комісія зробила наступні загальні висновки:

- 1) Київський національний університет імені Тараса Шевченка є вищим навчальним закладом, однією з задач діяльності якого є підготовка фахівців з різноманітних спеціальностей, які здатні працювати в ринкових умовах та вирішувати актуальні проблеми науки, суспільства, охорони природи та економіки. В КНУ імені Тараса Шевченка наявні всі нормативно-правові документи, необхідні для здійснення освітньої діяльності, пов'язаної з підготовкою фахівців освітнього рівня «бакалавр» напрямку підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» (галузь знань 10 - Природничі науки, спеціальність 101 - Екологія).
- 2) Показники прийому не перевищували встановлених ліцензованих обсягів. Державне замовлення виконується на 100 %. Ліцензований обсяг підготовки ОКР «бакалавр» використовується не повністю, але кафедра екології та охорони навколишнього середовища докладає достатньо зусиль у справі формування контингенту студентів.
- 3) Навчання за напрямом підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» відбувається відповідно до вимог чинних галузевих стандартів вищої освіти України та Програми заходів із забезпечення якості освіти у КНУ імені Тараса Шевченка.
- 4) Навчально-методичне забезпечення навчальних дисциплін складає 100 %.
- 5) Кадровий склад випускової кафедри екології та охорони навколишнього середовища збалансований, є достатня кількість докторів та кандидатів наук; випускову кафедру

Голова комісії

 Т.А.Сафранов

- очолює доктор біологічних наук за спеціальністю 03.00.16-екологія, професор кафедри екології, досвідчений фахівець у галузі екологічних досліджень.
- 6) Матеріально-технічне забезпечення навчального процесу дозволяє проводити підготовку фахівців-екологів на високому науковому та методичному рівнях.
  - 7) На випусковій кафедрі ведеться активна науково-дослідна робота, напрям якої відповідає напрямку підготовки, що акредитується. Це дозволяє підвищити наукоємність навчального процесу за напрямом підготовки.
  - 8) Випускники аспірантури кафедри успішно працюють над науковими роботами, які потім втілюють у захист кандидатських дисертацій у спеціалізованих вчених рада за спеціальністю 03.00.16-екологія.
  - 9) Міжнародна співпраця кафедри екології та охорони навколишнього середовища дозволяє проводити навчальний процес та наукову роботу на високому рівні, покращувати матеріальне забезпечення кафедри сучасним професійним обладнанням.
  - 10) У КНУ імені Тараса Шевченка створені та підтримуються належні умови для роботи студентів, аспірантів та співробітників. Розвинена соціальна-побутова сфера, студенти забезпечені гуртожитками. Університет забезпечений ідальними, бібліотекою та читальними залами, басейном та спортивними гуртками, стадіоном і спортивними майданчиками, що повністю відповідає вимогам МОН України;
  - 11) Показники успішності та якості виконання ККР, а також захисту курсових робіт, відповідають критеріям та вимогам до якісної підготовки фахівців освітнього рівня «бакалавр» напрямку підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» (галузь знань 10 - Природничі науки, спеціальність 101 - Екологія).

З метою подальшого покращення науково-методичного, матеріально-технічного, кадрового забезпечення та якості підготовки фахівців-екологів освітнього рівня «бакалавр» на випусковій кафедрі екології та охорони навколишнього середовища КНУ імені Тараса Шевченка, експертна комісія вважає за доцільне висловити такі *зауваження і рекомендації*:

– продовжити роботу з формування електронної бібліотеки за напрямом підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» (галузь знань 10 - Природничі науки, спеціальність 101 - Екологія), поповнювати бібліотечний фонд сучасною навчально-методичною літературою та власними навчальними посібниками з фахових дисциплін;

– провести оновлення обладнання навчального процесу, існуюче обладнання потребує метрологічної перевірки;

– сприяти підготовці викладацьких і наукових кадрів через аспірантуру та захист дисертаційних робіт співробітниками кафедри.

Зазначені зауваження не впливають на загальний позитивний висновок експертної комісії.

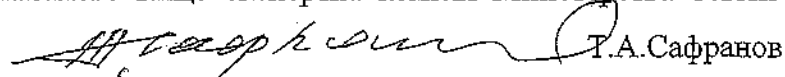
13. Підстави для акредитації

На підставі поданих для первинної акредитації матеріалів Київського національного університету імені Тараса Шевченка, перевірки результатів діяльності на місці, оцінки спроможності даного навчального закладу проводити освітню діяльність, перевірки стану науково-методичного, кадрового, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення, експертна комісія дійшла висновку, що підготовка підготовки фахівців освітнього рівня «бакалавр» напрямку підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» (галузь знань 10 - Природничі науки, спеціальність 101 - Екологія) відповідає ліцензійним умовам надання освітніх послуг у сфері вищої освіти та Державним вимогам до акредитації напрямку підготовки.

Проведена експертиза дає підстави зробити такий загальний висновок:

На підставі вказаного вище експертна комісія Міністерства освіти і науки України

Голова комісії

 Т.А.Сафранов

зробила висновок щодо можливості акредитації напряму підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» (галузь знань 10 - Природничі науки, спеціальність 101 - Екологія) з ліцензованим обсягом 50 осіб денної форми навчання.

Голова експертної комісії,

завідувач кафедри прикладної екології Одеського державного екологічного університету, доктор геолого-мінералогічних наук, професор

[Handwritten signature] Г.А. Сафранов

Член експертної комісії,

завідувач кафедри екології Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, доктор технічних наук, професор

[Handwritten signature]

Я.О. Адаменко

З експертними висновками ознайомлені:

Ректор Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор філософських наук, професор

[Handwritten signature] Л.В. Губерський

Завідувач кафедри екології та охорони навколишнього середовища, доктор біологічних наук, професор

[Handwritten signature]

Д.В. Лукашов

25.05.16

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

17 05 2016р.

м. Київ

№ 99011

Про проведення
акредитаційної експертизи

Відповідно до пункту 4 Положення про акредитацію вищих навчальних закладів і спеціальностей у вищих навчальних закладах та вищих професійних училищах, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 9 серпня 2001 р. № 978 «Про затвердження Положення про акредитацію вищих навчальних закладів і спеціальностей у вищих навчальних закладах та вищих професійних училищах», з метою проведення первинної акредитаційної експертизи підготовки бакалаврів з напрямку підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка

НАКАЗУЮ:

1. Утворити експертну комісію та затвердити її у складі:
Сафранов - завідувач кафедри прикладної екології Одеського державного екологічного університету, доктор геолого-мінералогічних наук, професор, голова комісії;
Тамерлан Абісалович
Адаменко - завідувач кафедри екології Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, доктор технічних наук, професор.
Ярослав Олегович
2. Установити строк роботи експертної комісії безпосередньо в навчальному закладі з 23 травня по 25 травня 2016 року включно.
3. Київському національному університету імені Тараса Шевченка (Губерський Л. В.):
  - 1) створити необхідні умови для роботи експертної комісії;
  - 2) відшкодування витрат, пов'язаних з проведенням акредитації, здійснити відповідно до пункту 20 Положення про акредитацію вищих навчальних закладів і спеціальностей у вищих навчальних закладах та вищих професійних училищах, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 9 серпня 2001 р. № 978;
  - 3) впродовж одного дня з моменту підписання висновків експертної комісії опублікувати їх на офіційному веб-сайті навчального закладу.
4. Експертній комісії за результатами роботи підготувати і подати МОН висновок про можливість акредитації напрямку підготовки.
5. Контроль за виконанням цього наказу покласти на директора департаменту атестації кадрів вищої кваліфікації та ліцензування Шевцова А. Г.

Тимчасово виконуючий обов'язки Міністра

Р. В. Гребя